

Erdősi Vanda

„Tulajdonképpen, a családom a mindenhol a világon él...” Egy nyelvi előkészítő tanuló egyéni nyelvi fejlődésének vizsgálata tematikus szempontból, kétféle megközelítéssel

1. Bevezető

A Pécsi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Karának Nemzetközi Oktatási Központjában több évtizede tanítunk külföldi diákokat magyar nyelvre. Oktatási portfóliónk egyik legfontosabb programja a magyar nyelvi egyetemi előkészítő program. A nyelvi előkészítés speciális sajátosságai, körülményei, követelményei lehetőséget adnak arra, hogy az előkészítő program diákjaitól összegyűjtött beszélt és írott nyelvi produktumokból egy speciális kutatási anyagot rögzítsünk. Ezzel a gyűjteménnyel 2020 februárjában kezdődött meg egy tanulói korpusz építése. A diákok nyelvi fejlődését szeretnénk nyomon követni a kétszemeszteres tanulási folyamat során a teljesen kezdő szinttől a B2 szintig, amihez ezúttal a korpusz-nyelvészeti vizsgálat eredményeit is felhasználok. Az anyagok feldolgozása jelenleg is folyamatban van. Jelen írásomban egy esettanulmány keretében azt vizsgálom, hogy a diákok által írott magyar nyelvi produktumok anyagán keresztül hogyan követhető egy tanuló egyéni nyelvi fejlődése, mit mutat meg az egyes szövegek részletes elemzése, és hogyan segíthetik a vizsgálatot a korpusznyelvészet eszközei és lehetőségei.

2. Longitudinális felmérések

A pedagógia végső soron mindig az egyénekből végbemenő változásokkal, vagyis a fejlődéssel, fejlesztéssel foglalkozik, alapvető jelentősége van tehát annak, hogy ezekre a folyamatokra vonatkozóan hiteles módszerekkel összegyűjtött adatokból következtethetünk. Az egyéni fejlődést a maga eredeti folyamatában csak olyan vizsgálatokra alapozva lehet leírni, amelyek folyamatosan követik az egyénben végbemenő változásokat (a témáról lásd bővebben: Csapó 2007 és 2014). A *fejlődésvizsgálat* elnevezésére több kifejezést használnak egymás szinonimájaként, a szaknyelvben mindegyik elterjedt. A *követéses felmérés* az adatgyűjtés módjára utal: a fejlődés időbeli nyomon követésére. Nevezik ezt a módszert *hosszmetzeti / hosszanti (longitudinális)* felmérésnek is, ha a másik fejlődésvizsgálattal, a keresztmetzeti technikával kívánjuk párhuzamba állítani, illetve meg akarjuk tőle különböztetni. (Néhány társadalomtudományban, mindenekelőtt a közgazdaságtanban, az ökonometriában az egyénektől időben egymást követő alkalmakkor felvett adatokat *panelvizsgálatnak* nevezik.)

A longitudinális vizsgálatok mással nem pótolható eredmények elérésére nyújtanak lehetőséget. Adott egyének fejlődését nem lehet ennél megbízhatóbb adatokkal leírni. A tanulók követésével a fejlődés számos érdekes összefüggésére mutathatunk rá. Az oktatási rendszer fejlesztéséhez is szükség van ezekre az ismeretekre. Egyre gyakrabban készítenek hosszmetzeti felméréseket, mivel csak az ilyen adatok nyújthatnak kellő alapot az oktatás folyamatának megítélésére. Nem kétséges tehát, hogy a jövőben fontossá válik az értékelés ilyen jellegű gyakorlata. A további változtatások megalapozásához pedig szükség van a tudományos igényességgel elvégzett vizsgálatokra.

Mivel a magyar nyelvi előkészítő program meghatározott idő, egészen pontosan egy egyetemi év (két szemeszter) alatt juttatja el a diákokat kezdőtől a B2 szintig, ezért ezt az intenzív nyelvi fejlődést érdemes végigkövetni és dokumentálni a tanulók nyelvi produktumai alapján.

3. Magyar nyelvi egyetemi előkészítő program a Pécsi Tudományegyetem Nemzetközi Oktatási Központjában

Az egyetemi nyelvi előkészítő programok a nyelvoktatás különleges területét jelentik, ahol a kezdő szinttől meghatározott idő (egy tanév, két szemeszter, azaz 30 oktatási hét) alatt kell az általános és akadémiai nyelvtanulás birtokába juttatni a nyelvtanulót azzal a speciális céllal, hogy a tanuló képes legyen az egyetemi tanulmányok folytatására az adott nyelven, anyanyelvi beszélők (diákok és tanárok) között (a programról bővebben lásd: Erdősi 2021). A csoportok nyelvi, nemzetiségi és kulturális szempontból heterogének, a diákok különböző okokból és személyes célokkal választják Magyarországot és a magyar nyelvi egyetemi előkészítő kurzust, a fő cél azonban közös: mindenkinek el kell érnie egy meghatározott nyelvi szintre, meg kell szerezniük azt a nyelvtudást, amelynek segítségével felvételt nyerhetnek a magyar felsőoktatásba, alkalmassá kell válniuk arra, és végig is tudják csinálni tanulmányaikat, és diplomát szerezzenek. A speciális célok és körülmények természetesen sajátos programot és módszertant is igényelnek.

Az előkészítő program tananyagának gerincét a *MagyarOK* tankönyvcsalád biztosítja, amelynek szemléletmódja, célkitűzése és elvei az egyetemi nyelvi előkészítő program céljaihoz is illeszkednek. Ezen alapelveket Szita Szilvia és Pelcz Katalin dolgozta ki, melyek a tankönyvcsalád bevezetőjében is olvashatók (Szita–Pelcz 2013–2019). A tanulási folyamat során a célnyelvet elsajátításának minden fázisában ugyanúgy használjuk, mint bármely más nyelvet: új információ megszerzésére és továbbadására, valamint a másokkal való értelmes és eredményes kommunikációra. A nyelvtanulás célja, hogy a nyelvtanuló kompetens nyelvhasználóvá váljon.

A magyar nyelvi egyetemi előkészítő program célja az általános és akadémiai tanulmányokat megalapozó nyelvtudás megszerzése magyar nyelvből. Mindez egy kétlépcsős programot jelent 800 kontaktórában. Az első szemeszterben a teljesen kezdő nyelvi szintről a B1 nyelvi szint elérése a cél napi hat óra tanulással. Az első szemeszterben a legfontosabb az általános nyelvtudás, a megfelelő kiejtés és az akadémiai tanulási technikák kiépítése. A második szemeszterben a diákok eljutnak a B2 szintre napi négy óra nyelvtanulás során, és megkezdik szaknyelvi tanulmányaikat a három szakirány egyikén (humán; orvosi vagy reál és műszaki szakirány) heti tizenkét órában.

Kezdetben az oktatás nagyon fontos eleme, hogy megtanítsuk a diákokat tanulni, hogy természetessé váljon az a módszer, ahogyan dolgozunk. Az órákon tükrözött/fordított osztálytermi eljárásokra is építünk (a témáról lásd részletesen a Tempus Közalapítvány weboldalát¹), ami a *MagyarOK* program esetében elsősorban azt jelenti, hogy a diák az adott foglalkozás után nem az órákon kapott információkat dolgozza fel és tanulja meg, hanem megkérjük, hogy otthon, még az óra előtt készítse elő az adott tananyagot. Segítségül a diákok számára előre elérhetővé tesszük a tanmenetet .ppt-prezentáció formájában. Ez a megközelítés változatlanul fontos része maradt, sőt különösen nagy jelentőséget kapott online módszertanunkban (Pelcz 2020: 124–126). (A tanulmányban vizsgált tanuló online oktatásban folytatta előkészítő tanulmányait.)

Mivel a diákoknak az előkészítő évet követően magyar diáktársak között, magyarul kell helyt állniuk, ezért ebben az esetben különösen indokolt, hogy az előkészítő program a modellalapú nyelvoktatás módszerét követi. A metódust Szita Szilvia és Pelcz Katalin dolgozta ki. A módszer kiindulópontjának tekinti, hogy csak a nyelvhasználatból lesz valódi nyelvtudás. A modellalapú nyelvoktatás a tanulás minden fázisában olyan mintát, modellt nyújt a diáknak, amely az anyanyelvi beszélő nyelvhasználatából merít. A modellalapú nyelvoktatási módszer „a tankönyvi szövegeket, a nyelvtanár és az anyanyelvi beszélők megnyilvánulásait olyan

¹ <https://tka.hu/nemzetkozi/6586/tukrozott-osztalyterem>

nyelvi mintaként (modellként) értelmezi, amely a tanulót segíti abban, hogy ezt a célt elérje. A tananyag és a tanítás során megjelenő írott és hangzó szövegek minden elemét ellenőrzi, hogy megfelel-e annak az elvárásnak, hogy modellként szolgáljon” (Szita–Pelcz 2017: 262–263). A modellek követése a hatékony tanulás során lehetővé teszi a magas szintű nyelvtudás elérését. (A témáról lásd bővebben a Pont HU weboldalán olvasható módszertani interjú első² és második³ részét, amely Szita Szilviával és Pelcz Katalinnal készült.) Egyetemi nyelvi előkészítő program esetében, ahol a diákok magyar anyanyelvű diákokkal, magyarul fogják folytatni tanulmányaikat, magyarul kell megérteni az előadásokat, magyarul olvasni és megérteni a tankönyvet, magyarul vizsgázni írásban és szóban – nem is tűzhető ki ennél kisebb cél az előkészítő tanévre.

4. Az íráskészség fejlesztése és a szövegalkotás a nyelvtanulás során

Tanulmányaik során a tanulók napi szinten kapnak írásbeli házi feladatot, hogy megírásával még egyszer visszatérjenek egy adott témához, kifejtsék saját gondolataikat a tanult felhasználásával, és fejlődjenek az íráskészségük. A szövegalkotás, a szövegalkotási készség fejlesztése (írásban és szóban is) fontos eleme a hasznos és természetes nyelvtudás kialakításának.

Michael McCarthy ír arról, hogyan segíthetik a tanulókat az ilyen íráskészség fejlesztése során a diskurzuselemzés eredményei (McCarthy 1991: 148–149). Felhívja a figyelmet arra is, hogy a diskurzuselemzés nem nyelvoktatási módszer, nem is szeretne az lenni. Azonban esetleg újragondolhatóak és kiegészíthetőek a nyelvoktatási módszerek annak fényében, amit a diskurzuselemzés tanulságai nyújtanak számunkra a nyelvi formák, kontextusok és nyelvhasználók közötti kapcsolat összefüggéseiről, valamint jelentős segítséget nyújthat a tananyagok készítésének és felhasználásának, valamint a tantermi tevékenységek gyakorlati területéhez is (McCarthy 1991: 170–171). Tudjuk azt is, hogy az írott szövegalkotási feladatok nem mindig valós, természetes élethelyzetekhez kapcsolódnak a nyelvtanuló számára, illetve meg kell találni annak módját is, hogy pontosan ismerjük és tanítani tudjuk egy-egy kevésbé természetes (de akár nyelvvizsga miatt mégis szükséges) szövegtípus, kontextus működését és szabályait. A szövegtani és diskurzuselemzési vizsgálatok sokat segíthetnek abban, hogy a diákok valódi, hasznos nyelvtudást kapjanak, az írott szövegek esetében is természetes nyelvhasználatra legyenek képesek, a nyelvtanárok és nyelvvizsga-tesztfejlesztők pedig minél természetesebb, valódibb szövegeket használjanak és kérjenek számon – mind a nyelvvórákon, mind a nyelvvizsgákon (Erdősi 2011: 97–100).

A tanulóknak meg kell tanulniuk a szövegalkotás szabályait: hogyan kapcsolódnak egymáshoz a mondatok nyelvtanilag, tartalmilag, logikailag, hogyan tudunk egy kerek és teljes szöveget felépíteni mondatok egymás utáni halmazára helyett, hogyan tagoljuk több tematikus részre a szövegünket, hogyan kell témát váltani, hogyan kell érvelni valami mellett és ellen, mik a különböző szövegtípusok (magánlevél, hivatalos levél, kérelem, meghívó, reklamáció stb.) műfaji és formai követelményei. Ahogy a tesztek esetében, a házi feladatok is kiváló visszajelzést jelentenek a tanároknak is: mivel van probléma, milyen hibát látunk újra és újra, rögzülve a fogalmazásokban, mire kell jobban odafigyelni, mit kell újra megbeszélni, átisméltetni.

A házi feladatokat a tanárok gyűjtik és archiválják, így egy-egy diák és csoport esetében is szép kollekciónak gyűlik össze a fogalmazásokból. Nyomon követhető egyes diákok fejlődése, kimutathatók a tipikus hibák, összehasonlítható a különböző szinteken visszatérő hasonló témájú szövegek kifejtése stb. A házi feladatok gyűjtésével és archiválásával kezdődött el a tanulói korpusz építése (l. bővebben: Antal 2021).

² https://ponthu.blog.hu/2020/06/03/magyarok_a1-tol_b2-ig_modszertani_interju_szita_szilviaval_es_pelcz_katalinnal

³ https://ponthu.blog.hu/9999/12/31/magyarok_a1-tol_b2-ig_modszertani_interju_szita_szilviaval_es_pelcz_katalinnal_2_resz

5. A KorSzak tanulói korpusz és a MagyarOK nyílt korpusz

A 2020 februárjában alakult Korpusznyelvészeti és Szakmódszertani Munkacsoport a korpusznyelvészeti kutatási eredményeket és a magyar mint idegen nyelv szakmódszertanát kívánja összekötni. (Bővebben lásd Baumann és mtsai. 2020: 32–33). Fontos feladatának tekinti a korpuszépítést, ebből fakadóan jött létre a gyermeknyelvi, az élőnyelvi és a tanulói korpuszt építő három munkacsoport. Itt elsősorban pedagógiai korpuszokról van szó, vagyis olyan adatbázisokról, amelyek létrehozásakor a tanulók igényeit és nyelvtudási szintjét helyezzük előtérbe. Mivel a KorSzak Munkacsoport magyar mint idegen nyelv szakterületének módszertanát kívánja fejleszteni, a korpuszokból nyert információkat újabb anyagok fejlesztésébe is be kívánjuk építeni (a korpusz felhasználásáról a nyelvórán bővebben l. O’Keeffe és mtsai. 2007).

A MID nyelvtanulói korpusz a magyart idegen nyelvként tanulók által létrehozott szövegek és szóbeli megnyilatkozások elektronikus adatbázisként tárolt gyűjteménye. A korpuszt 2020 februárja óta építik a munkacsoport tagjai. A nyelvtanulói korpusz két részből áll: a nyelv- tanulók írásbeli szövegalkotását rögzítő korpuszból és a tanulók szóbeli produktumait rögzítő korpuszból. Az első rész magyart idegen nyelvként tanulók írott szövegeit (esszéként beadott házi feladatait) tartalmazza (Baumann és mtsai. 2021: 35). Ennek a gyűjteménynek egy al- korpusza a magyar nyelvi egyetemi előkészítő program tanulóinak írott szövegeit tartalmazó gyűjtemény. A Nemzetközi Oktatási Központ magyar nyelvi előkészítő tanulóinak közül kilenc diák nyelvi fejlődését szeretnénk követni a tanulmányok kezdetétől a végéig, az ezeknek a tanulóknak az írásbeli munkáit tartalmazó gyűjteményt tehát a tanulói korpusz részkorpusza- ként külön egységként vizsgáljuk. Ennek az alkorpusznak része a jelen tanulmányban vizsgált egyetlen előkészítő diák egyéni fejlődésvizsgálatának anyaga is. A tanulói korpuszon belül vizsgált előkészítő részkorpusz jelenleg – a cikk írásának idején – a *Sketch Engine* felületén még nem elérhető, ezért a gyűjtemény vizsgálata manuálisan történt.

A *MagyarOK* nyílt korpusz a *MagyarOK* tankönyvcsaládhoz készült pedagógiai korpusz, amely végleges állapotában legalább másfélmillió tokenből fog állni, és folyamatosan bővül, az anyagok egy része még feldolgozás alatt áll. Bárki számára elérhető a *Sketch Engine* felületéről.⁴ A korpusz négy szintre tagolódik (A1, A2, B1 és B2). A korpusz első része a *MagyarOK* tankönyvek szövegeit tartalmazza (fontos, hogy a szövegek legnagyobb része autentikus nyelvi inputon alapuló anyag). A második alkorpuszban anyanyelvi beszélők félautentikus szövegeit találjuk. A harmadik alkorpusz különböző műfajú autentikus szövegekből (újságcikkekből, blog- és fórumbejegyzésekből) és személyes szövegekből fog állni. Jelenleg fejlesztés alatt áll, várhatóan 2022 végétől lesz elérhető (Szita 2021: 72–76). Ez a korpusz tartalmazza azt a tan- anyagot, amely a nyelv- tanulóknak számára a modellt biztosítja, ezzel a modellel mint nyelvi in- puttal hasonlítjuk össze a tanulók írott nyelvi produktumait az előkészítő tanulóknak egyéni fej- lődésvizsgálatát során.

6. Korpusznyelvészeti eszközök alkalmazása a nyelvi fejlődésvizsgálat során

6.1. A nyelvi fejlődésvizsgálat háttere, körülményei

A nyelvi fejlődésvizsgálat esettanulmányának alanya egy nyelvi előkészítő diák, 24 éves nő, nemzetisége dél-afrikai, anyanyelve a dél-afrikai angol. A vizsgálat ideje a 2020/2021-es tanév 1–2. szemesztere (online oktatásban). A vizsgálat kezdőtől B2-es szintig elemzi a tanuló egyéni fejlődését. Ebben a tanulmányban a fejlődést tematikus szempontból vizsgálom a tanuló írott szövegeinek anyagán: arra vagyok kíváncsi, milyen nyelvi fejlődési minták és sajátosságok mutathatók ki a következő témákban: emberek bemutatása, leírása, emberi kapcsolatok és

⁴ https://app.sketchengine.eu/#dashboard?corpname=preloaded%2Fmagyarok_hp2

kommunikáció. A fejlődésvizsgálat érdekében megvizsgáltam egy tanuló írott szövegeit a korpusznyelvészet eszközeinek segítségével, és tanulói alkorpuszként annak a kilenc főből álló tanulói csoportnak az írásos nyelvi produktumait, amely csoportnak az esettanulmány vizsgált alanya is része, és amely csoport tanulójának egyéni fejlődését szintén vizsgálom. Jelen esetben ennek a csoportnak az adatait összehasonlításra használtam, viszonyítási alapként kezeltem.

A diákok nyelvi fejlődését egy meghatározott témakör kifejtésének részletes vizsgálatával kívánjuk nyomon követni. Ez a téma a család bemutatása, leírása. A családjaink, a családtagjaink, legközelebbi emberi kapcsolataink az egyik legfontosabb témakör a nyelvoktatás és -tanulás során. A *MagyarOK* kezdő szintű tankönyvben már a második fejezetben, az első nyelvórak egyikén tanulunk beszélni erről a témakörrel, amely aztán később, magasabb szinteken bővített nyelvi eszközökkel és szókincsel többször is visszatér.

A család témakörének szövegeit vizsgálva a leggyakrabban használt főnév természetesen maga a *család*. A nyelvi fejlődésvizsgálat egy nagyon fontos eleme lehet korpusznyelvészeti eszközök igénybevétele. Segítségével megvizsgálhatjuk a *család* szó előfordulásának körülményeit és statisztikai adatait. Megfigyelhetjük, milyen változások történnek a *család* szó használatában A1-től B2 szintig a nyelvtanulók nyelvi produktumaiban, ehhez összehasonlításképpen *KorSzak* Nyelvtanulói Korpusz írásos szövegeit tartalmazó alkorpuszán belül létrehozott, nyelvi előkészítő programban részt vevő diákok írott szövegeit tartalmazó alkorpusz adatait vizsgáltam meg. További összevetések céljából érdemes volt megvizsgálni a *család* szó előfordulását és statisztikai adatait a nyelvtanulás elsődleges modelljéül szolgáló tananyag adatállományát összegyűjtő *MagyarOK* didaktizált nyílt korpuszának adataival, amely szintén lehetőséget nyújt a nyelvi szintek összehasonlítására. A *család* szó korpusznyelvészeti vizsgálata a szó használatáról, annak szűkebb és tágabb környezetéről is fontos információkat nyújt. Michael Hoey szerint ahogy egy szót elsajátítunk a vele való találkozások során a beszédben és írásban, a szó halmozottan megtelik azokkal a kontextusokkal, amelyekben találkozunk vele, és a róla való tudásunk magában foglalja azt a tényt, hogy bizonyos más szavakkal együtt fordul elő bizonyos típusú kontextusokban (Hoey 2005: 8). Annak vizsgálata, hogyan, milyen körülmények között és környezetben használunk egy adott szót, hogyan alakul egy adott szó használata a nyelvi fejlődés során, értékes információval járulhat hozzá a nyelvtanuló egyéni fejlődéséhez.

A *család* a *MagyarOK* didaktizált nyílt korpuszában a teljes korpusz 21. leggyakoribb főneve és 145. leggyakoribb lemmája. A *KorSzak* nyelvtanulói korpusz speciális szempontok szerint válogatott nyelvi előkészítő alkorpuszának adatállományát átvizsgálva (amely kilenc előkészítő tanuló egyéves nyelvtanulói munkájának írásbeli produktumait tartalmazza, és természetesen jóval kisebb korpusz, mint a *MagyarOK* vagy a *KorSzak* teljes nyelvtanulói korpusz) a *család* szónak 91 előfordulását találjuk meg. A *KorSzak* nyelvtanulói korpusz előkészítő alkorpuszának részét képezik esettanulmányunk alanyának írott szövegei is, amelynek adatait külön is feltüntettem.

Mivel korpusznyelvészeti elemzésünk egy nyelvi fejlődésvizsgálathoz kapcsolódik, fontos szempont az eredmények nyelvi szintek közötti megkülönböztetése, összevetése. Vizsgáljuk tehát nyelvi szintenként elkülönítve a *család* szó előfordulásának körülményeit és statisztikai adatait. A *család* szó környezetének vizsgálata nagyon sok lehetőséget kínál. A tanulmány a *család* szó mondatbeli szerepét és a környezetében előforduló igéket vizsgálja. Ahogy Hegedűs Rita írja, a predikátum az a legkisebb kommunikációs egység, amely új információt hordoz, amelynek a kedvéért létrejön maga a megnyilatkozás. Az állítmány magja mindig visszavezethető egy igével kifejezett eseményre, leggyakrabban maga az ige az állítmány (Hegedűs 2019: 237–247). A névszói részt tartalmazó összetett állítmányok esetében, ahol a létige jelen időben, kijelentő módban, harmadik személyben nem jelenik meg, a létigét mint \emptyset előfordulást az összegző táblázatokban sem jelöltem. Feltüntettem viszont a segédigés szerkezetekben főnévi igenévként előforduló cselekvéseket, mert tematikus szempontból és a *család* szóval

való szoros grammatikai kapcsolat miatt és a *család* szó kontextusának hű bemutatásának érdekében indokoltnak éreztem (például: *tudok kommunikálni a családommal*).

Az egyéni fejlődésvizsgálat esetében a *család* szó valamennyi előfordulását kigyűjtöttem, hogy megállapítsam, milyen alakban, milyen toldalékkal, milyen funkcióban fordul elő a mondatban. Hogy lehetőség legyen az egyéni nyelvi fejlődést más előkészítő tanulók egyéni fejlődésével is összevetni, ezért ezt a vizsgálatot a *KorSzak* tanulói korpusz előkészítő al-korpuszának anyagán is elvégeztem. Összegyűjtöttem ugyanezeket az információkat a *MagyarOK* nyílt korpuszából is, hiszen ennek anyaga az oktatás legfontosabb modelljeit tartalmazza, amely szintén tanulságos információkkal szolgál, ha a fejlődési folyamatot az oktatás modelljével szeretnénk összehasonlítani. Az egyéni fejlődésvizsgálat valamennyi olyan példáját bemutatom, ahol a *család* szó szerepel, a *KorSzak* tanulói korpusz előkészítő alkorpuszából pedig minden szint esetében néhány példát mutatok be összehasonlítóképpen. A *család* szót tartalmazó konkordanciasorok a *MagyarOK* nyílt korpuszában bárki számára hozzáférhetők, megtekinthetők a *Sketch Engine* felületén; itt példákat nem adtam meg. Az adatokat (a *család* szó előfordulásai, igék és vonzatok) minden szint esetében táblázatban összegzem.

A *Sketch Engine* honlapján több lehetőség is rendelkezésre áll, ha keresni szeretnénk a korpuszban. A *Word Sketch* segítségével több elemből álló nyelvi egységeket kereshetünk, a *Concordancer* segítségével megtalálható konkordanciasorok pedig egy adott nyelvi elem használatára vonatkozó példák gyűjteménye a korpuszban.

A konkordanciák bemutatását a teljes mondat (vagy legalább a teljes tagmondat) bemutatására bővítettem, mert ugyan a tanulmány a *család* szó mondatbeli szerepére, a környezetében előforduló igére és annak vonzataira koncentrált, azonban a fejlődésvizsgálat és a tematikus megközelítés szempontjából a teljes mondat (vagy esetenként legalább a teljes tagmondat) összességében nagyobb rálátást biztosít. (A konkordanciákról l. bővebben Sinclair 2003.)

6.2. A család szó használatának vizsgálata A1 szinten

A tanuló egyéni fejlődésvizsgálatában előforduló valamennyi példa:

Szabadidőmben szeretek olvasni, főzni és utazni a **családommal**.

Ha van egy kis szabadidőm, általában rajzok vagy festek, és a **családommal** töltöm.

A **családom** az Egyesült Arab Emírségekben, Dubaiban él.

Szombaton reggel kávézóban az **családommal**.

Néhány példa a *KorSzak* tanulói korpusz előkészítő alkorpuszából:

Én Magyarországon, Pécsen élek, az egész **családom** Törökországban él.

Egy órát töltök az asztalnál, mert szeretek beszélni a **családommal**.

Néha a **családommal** megyek moziba.

Családommal autómmal járok, mert ez nagyon gyors és kényelmes.

Ha nincs kedvem dolgozni, akkor filmet nézek **családommal**.

Nekem nagyon hiányzik a **családom** és a barátnőm.

A *KorSzak* nyelvtanulói korpusz előkészítő alkorpuszában A1 szinten 25 alkalommal fordul elő a *család* szó (lásd 5. táblázat). A *család* szó minden esetben egyes szám első személyű birtokos személyjellel fordul elő, 13 esetben további végződés nélkül (egy esetben találjuk a *család* szót a *szerint* névutó társaságában), 12 esetben *-val/-vel* raggal. Az egyéni fejlődésvizsgálat példáiban a tanuló ezeket a többi diákhoz és a modellhez hasonlóan alkalmazta.

Ha megfigyeljük, mely igék a fordulnak elő leggyakrabban a *család* szó környezetében, látható, hogy leggyakrabban az *él* ige társaságában fordul elő, öt alkalommal (1. táblázat).

Ige	KorSzak előkészítő tanuló alkorpusz A1		MagyarOK nyílt korpusz A1	
	Egy előkészítő diák fejlődés-vizsgálata	Összes előfordulás	Ige	Összes előfordulás
él (valahol valakivel)	1	5	van (valaki); (valakivel); (valakinek van valamije)	7
utazik (vkivel vhoval)		4	él (valahol)	5
beszél (valakivel)		2	szeret (valamit csinálni)	4
jár (valamivel valahova)		2	meghív (valakit)	2
szeret (valamit csinálni)	1	2	lakik (valahol)	2
van (valahol)		1	ünnepel (valakivel)	1
megy (valahova)		1	vacsorázik (valakivel valahol)	1
néz (valamit valakivel)		1	mutat (valamit)	1
ünnepel (valakivel)		1	készít (valamit)	1
tölt (időt valakivel)	1	1	főz (valamit valakinek)	1
hiányzik (valaki)		1	hoz (valamit)	1
			beszélget (valakivel)	1
			lát (valamit)	1
			tölt (időt valakivel)	1
			kirándul	1
			elfér(valahol)	1
			piknikezik (valahol)	1
			nyaral (valakivel)	1

1. táblázat: Az igék előfordulása az egyéni fejlődésvizsgálatban, a *KorSzak* előkészítő tanuló alkorpuszban és a *MagyarOK* nyílt korpuszban A1 szinten

A másik gyakori párja az *utazik* ige, négy előfordulással. Jóval kisebb számban előfordul még a *beszél*, a *szeret* és a *jár* ige is (két alkalommal), és egy-egy példát találunk a *van*, *tölt*, *megy*, *néz*, *ünnepel* és *hiányzik* igékre is. Érdeemes megemlíteni, hogy egy esetben az ige segédige + főnévi igenév szerkezetben fordul elő. Előkészítő tanulóknak egyéni fejlődésvizsgálatában az *él* és a *szeret* ige fordul elő, hasonlóan a többi előkészítő diák munkájához, valamint megtalálható az *időt tölt* kifejezés is, amelyet a többi diák nem használt, és a modellekben is kevesebb példát láttak rá.

Megfigyelhető, hogy A1 szinten mind a modellben, mind a tanulók szövegeiben a családdal kapcsolatos alapvető információk jelennek meg, a család közvetlen környezete és életkörülményei, a legalapvetőbb szokások és tevékenységek, preferenciák jelennek meg.

6.3. A család szó használatának vizsgálata A2 szinten

A tanuló egyéni fejlődésvizsgálatában előforduló valamennyi példa:

Mellettünk balra egy **család** lakik.

Gyermekkoromban sokat jártam ott a **családommal**.

Ezenkívül a **családom** Magyarországon fog élni.

Udvarias, ha a másik ember nem hívják az utónevén, hanem a **családi** nevén.

Utoljára egy szállodában voltam Egyesült Arab Emírségekben a **családommal**.

Szerintem a **családom** nem túl kicsi.

Hiányzott a **családom**.

Néhány példa a *KorSzak* tanulói korpusz előkészítő alkorpuszából:

A nagynéném Japánban lakik a **családjával**.

Most a **családommal** Isztambulban lakom.

Az anyai nagybátyaim és a **családjai** Törökországban, Isztambulban él.

Az egyetemista legtöbbször **családjával** lakik, azért nem kell fizetni a kiadásokat.

Szerencsére négy testvérem már élnek a **családjával**.

Kétezer tizenöt óta nem csak török, hanem magyar **családom** is van.

A tanulói korpusz előkészítő alkorpuszában A2-es szinten a *család* szó 38 esetben fordul elő (vö. 5. táblázat). A *család* szó toldalék nélkül egyszer szerepel, egyszer tárgyraggal, és egyszer *-tól/-től* raggal. 20 esetben találjuk meg egyes szám első személyű birtokos személyjellel és különböző toldalékokkal, 7 esetben találjuk a *család* szót egyes szám harmadik személyű birtokos személyjellel, minden esetben *-val/-vel* raggal. Ebben nem mutatkozik különösebb eltérés a fejlődésvizsgálat szövegeiben és az előkészítő tanulói alkorpuszban, valamint a modell példáival összehasonlítva sem.

A *lakik* (6), az *él* (5) igék, valamint a létige (5) fordul elő a leggyakrabban (lásd 2. táblázat). Gyakran használják a *szkájpol* igét (4) is, két alkalommal fordult elő a *megy* ige. Egy-egy előfordulását figyelhetjük meg a *vesz*, a *talál*, a *jár*, a *tart*, a *kezd*, a *beszél*, az *utazik*, az *áll*, a *szeret*, a *beszélget* és a *hiányzik* igéknek. Az egyéni fejlődésvizsgálatban a *lakik*, *él* és *van* igék fordulnak elő az előkészítő diákok munkáihoz hasonlóan (az *él* ige az A2 szintű modellekben kevésbé gyakori), és csak a fejlődésvizsgálat alanya használta a *jár* és *hiányzik* igéket. Az igék esetében a *megy*, a *van* és a *hiányzik* múlt időben is előfordul, a *van* jövő időben is, és főnévi igenévként segédigés szerkezetben is megtaláljuk a *vesz*, az *él* és a *beszél* igéket.

Ige	<i>KorSzak</i> előkészítő tanulói alkorpusz A2		<i>MagyarOK</i> nyílt korpusz A2	
	Egy előkészítő diák fejlődés-vizsgálata	Összes előfordulás	Ige	Összes előfordulás
lakik valahol valakivel	1	6	van (vhol); (vkinek vmije); (vkivel)	8 (vhol 6); (vkinek vmije 1); (vkivel 1)
él valahol valakivel	1	5	mesél (vkinek vmiről)	4
van (valakinek valamije) (valahol valakivel)	1	5	jön (vkivel vhowa)	3
szkájpol (valakivel)		4	lakik (vkivel); (vhol)	3 (vkivel 2); (vhol 2)
megy (valahova valakivel)		2	szeret (vkit/vmit); (vkit/vmit vhol/vhonnan)	3 (vkit/vmit 1); (vkit/vmit vhol/vhonnan 2)
vesz (valakinek valamit)		1	gondolkodik (vmiről)	1
talál (valamit valahol)		1	érdekel (vkit vmi)	1
jár (valahol valakivel)	1	1	hasonlít (vkire)	1
tart (valamit valakivel)		1	bérel (vhol)	1
kezd (valamit csinálni)		1	szervez (vkivel vmit)	1
beszél (vkivel x nyelven)		1	főz (vmit vkinek)	1
utazik (valahol valakivel)		1	tölt (időt vkivel)	1
áll (valamiből)		1	leül	1
szeret (valamit csinálni)		1	meghív (vkit)	1
beszélget (valakivel)		1		
hiányzik (valaki)	1	1		

2. táblázat: Az igék előfordulása az egyéni fejlődésvizsgálatban, a *KorSzak* előkészítő tanulói alkorpuszban és a *MagyarOK* nyílt korpuszban A2 szinten

A2 szinten a nyelvi modell és a diákok szövegeinek esetében is megfigyelhető a témakörök bővülése és szintlépése. A család már a tágabb környezetünk részeként (lakókörnyezet, szomszédok), magasabb nyelvi szinten jelenik meg az emberi kapcsolatok, az emberek közötti kommunikáció bemutatásával. Mivel az előkészítő tanulókat oktatása célnyelvi környezetben, az otthonuktól távol történik, hangsúlyosan jelenik meg írásaikban a hiányzó család, a kapcsolattartás online formái (a *szkájpol* ige), az otthoni és a célnyelvi környezet összehasonlítása, különbségei, családi emlékek, múlt idejű események felidézése. A nyelvtani szerkezetek közül fontos a múlt idő használatát megemlíteni, valamint a segédigés szerkezetek bővülését.

6.4. A család szó használatának vizsgálata B1 szinten

A tanuló egyéni fejlődésvizsgálatában előforduló valamennyi példa:

Az okostelefonról nem tudnék lemondani, mert az okostelefon nélkül nem tudnék kommunikálni a **családommal**, a barátaimmal vagy a kollegaimmal (amikor dolgoztam).
Mindig használom a szkájpot, mert a szüleim Egyesült Arab Emírségekben él (tulajdonképpen, a **családom** a mindenhol a világon él).
Így, gyakran a szkájpon vagy botimon beszélgetek a **családommal**.
Szeretek a szkájpot, mert olcsóbb, mint telefonálok a **családomnak**.
Ugyanolyan, mint egy üzleti **család**.
Természetesen, szerintem sok különféle kapcsolat van, például munkakapcsolatot, **családi** és kapcsolatok.
Zimbali Lodge **családbarát** és háziállatbarát hely.

Néhány példa a *KorSzak* tanulói korpusz előkészítő alkorpuszából:

Mivel az okostelefonom nélkül nem lennék képes kommunikálni a barátaimmal és a **családommal**, erről nem tudnék lemondani.
És azt szeretném, hogy ne legyenek hangosak este, mert mellettünk él egy kisgyerekes **család**.
2012 nyarán Japánban töltöttem a nyári szünetet a **családommal**.
Én arra használom a közösségi oldalakat, hogy beszéljek a **családommal**.
Arra használhatjuk, hogy kapcsolatot tartsunk a **családommal**, amikor külföldön élünk.

B1 szinten a tanulói korpusz előkészítő alkorpuszában a fejlődésvizsgálatban megfigyelt 9 tanuló alkorpuszában a diákok 18 alkalommal használták a *család* szót (5. táblázat). Egyszer szerepel további toldalék nélkül, 11 esetben találjuk meg egyes szám első személyű birtokos személyjellel és többféle további toldalékkal, egy esetben találjuk egyes szám harmadik személyű birtokos személyjellel és *-val/-vel* raggal. E tekintetben nincs nagyobb különbség az egyéni vizsgálat, az előkészítő alkorpusz és a modell adataiban, egyedül a *-nak/-nek* ragos változat az, ami jelen van a diákok írásaiban, de nem található meg a modell korpuszában.

A *család* szó környezetében kétszer fordult elő az *él* és a *kommunikál* ige, valamint egyszer a *tart*, a *beszélget*, az *utazik*, a *megy*, a *bemutat*, a *képes*, a *tud*, a *tölt*, a *van*, a *telefonál*, a *marad*, a *beleszámít* és a *beszél* igék (3. táblázat). A használt igék közül múlt időben fordul elő az *utazik*, a *tölt* és a *van*. A *kommunikál* ige kétszer segédige + főnévi igenév szerkezetben főnévi igenévként jelenik meg, felszólító módban, célhatározói szerkezetben fordul elő a *tart* és a *beszél* ige, és határozói igenévként a *beleszámít* ige. A fejlődésvizsgálatban megjelenő *él* és *kommunikál* ige az előkészítő alkorpuszban is kiemelt jelentőségű, és a modellben is megtalálható, a *telefonál* és a *beszélget* ezen a szinten csak a fejlődésvizsgálat anyagában fordul elő.

B1 szinten a modell és a tanulói korpusz példáival ismét követni lehet a témakörök bővülését, amelyek részeként megjelenik a *család*. Különösen hangsúlyossá válik az emberek közötti kapcsolat, kommunikáció, kapcsolattartás, amely az igékben is előfordul (*beszél*, *beszélget*, *kommunikál*, *találkozik*, *időt tölt valakivel*, *kapcsolatot tart* és *kapcsolatban marad* stb.). A múlt idejű események elbeszélése és a segédige + főnévi igenév szerkezetek mellett megjelenik

a felszólító mód célhatározó funkcióban való használata, valamint a határozói igenév. Ezen a szinten különösen szépen figyelhető meg a modell beépülése a tanulók nyelvhasználatába mind a lexika, mind a grammatika szintjén, az egyéni fejlődésvizsgálatban és az előkészítő alkorpuszban is.

Ige	KorSzak előkészítő tanuló alkorpusz B1		MagyarOK nyílt korpusz B1	
	Egy előkészítő diák fejlődés-vizsgálata	Összes előfordulás	Ige	Összes előfordulás
él (valahol)	1	2	imád (valamit csinálni)	2
kommunikál (valakivel)	1	2	túrázik	2
tart (valamit valakivel)		1	találkozik (valakivel)	1
beszélget (valakivel)	1	1	ideköltözik (valaki)	1
utazik (valakivel valahova)		1	felfedez (valamit)	1
megy (valakivel valahova)		1	él (valahol -ban/-ben)	1
bemutat (valakit valakinek)		1	elpusztít (valamit)	1
képes (valamit csinálni)		1	tölt (időt valakivel)	1
tud (valamit csinálni)		1	szétszóródik (valami)	1
tölt (időt valahol valakivel)		1	képes (valamit csinálni)	1
van (valakivel)		1	van (valaki)	1
telefonál (valakinek)	1	1	kommunikál	1
marad (kapcsolatban valakivel)		1	megismerkedik (valakivel)	1
beleszámít (valakit valahova)		1		
beszél (valakivel)		1		

3. táblázat: Az igék előfordulása az egyéni fejlődésvizsgálatban, a *KorSzak* előkészítő tanuló alkorpuszban és a *MagyarOK* nyílt korpuszban B1 szinten

6.5. A család szó használatának vizsgálata B2 szinten

A tanuló egyéni fejlődésvizsgálatában előforduló valamennyi példa:

Persze, használom a közösségi oldalakat kapcsolattartásra és beszélgetek a barátaimmal és **családommal**. Gyakran osztottam meg fotókat magamról, a **családomról** és a háziállataimról.

Néhány példa a *KorSzak* tanuló alkorpusz előkészítő alkorpuszából:

Később egész **családjával** Moszkvába költözött.
Azért kezdtem tanulni magyarul, hogy kommunikálhassak a férjem **családjával** és barátaival.
Sokat tanulok az anyanyelvi beszélőktől, X **családjától** és a magyar barátaimtól.
Majdnem mindig arra használom a Facebookot, hogy kapcsolatot tartsak a **családommal**.
A **családom** szerint szorgalmas ember vagyok.
Zavarhatna is a **családom** a dolgozás során.

A tanuló alkorpusz előkészítő alkorpuszában a nyelvi fejlődésvizsgálat során megfigyelt tanulók B2 szinten írott szövegeiben tízszer használták a *család* szót (5. táblázat). A *család* további todalékok nélkül magában nem fordul elő, egy esetben találjuk meg a *-ban/-ben* raggal, 5 esetben egyes szám első személyű birtokos személyjellel és további todalékokkal, 3 alkalommal egyes szám harmadik személyű birtokos személyjellel és további todalékokkal. Az egyéni fejlődésvizsgálatban előforduló *-val/-vel* ragos változatokban nincs különbség az al-

korpuszsal és a *MagyarOK* nyílt korpuszsal összehasonlítva, hiszen ez mindkettő esetében szintén gyakori, a *-ról/-ről* raggal viszont csak az egyénileg vizsgált tanulónál fordul elő.

A *család* szó környezetében kétszer a *tart*, egyszer a *felnő*, a *költözik*, a *beszélget*, a *megoszt*, a *van*, a *tanul*, a *kommunikál*, a *zavar* és *segít* igéket találjuk meg (4. táblázat). Az igék közül múlt időben fordul elő a *felnő* és a *költözik* ige, felszólító módban, célhatározói szerkezetben a *kommunikál* és a *tart* ige. A *tart* ige segédige + főnévi igenév szerkezetben főnévi igenévként is felbukkan, a *zavar* ige pedig *-hat/-het* képzővel, feltételes módban jelenik meg. Az egyéni fejlődésvizsgálatban a *beszélget* és a *megoszt* igék fordulnak elő.

Ige	KorSzak előkészítő tanuló al-korpusz B2		MagyarOK nyílt korpusz B2	
	Egy előkészítő diák fejlődésvizsgálata	Összes előfordulás	Ige	Összes előfordulás
tart (kapcsolatot vkivel)		2	kivesz (..i a részét vmiből)	2
segít (valamit csinálni)		1	szétoszt (valamit)	2
felnő (valahol)		1	feldolgoz (valamit)	2
költözik (vkivel v hova)		1	jóllakik (valamivel)	1
beszélget (valakivel)	1	1	összehív (valakit)	1
megoszt (valamit)	1	1	imád (valamit csinálni)	1
van		1	megteázik (valakivel)	1
zavar (valakit)		1	megtapasztal (valamit)	1
tanul (valakitól)		1	származik (valahonnan, -bÓl)	1
kommunikál (vkivel)		1	alapít (valamit)	1
			felnő (valahol, -bAn)	1
			meghív (valakit valahova)	1
			lát (valakit/valamit valahol)	1
			szeret (vmit/vkit vhol_ -bAn)	1
			összejön (valaki)	1
			áll (valamit)	1
			néz (valamit/valakit)	1
			hazatér (valaki)	1
			összetart (valaki)	1

4. táblázat: Az igék előfordulása az egyéni fejlődésvizsgálatban, a *KorSzak* előkészítő tanuló alkorpuszban és a *MagyarOK* nyílt korpuszban B2 szinten

Megfigyelhető, hogy B2 szinten az előkészítő tanuló alkorpuszban kisebb számban jelent meg a *család* szó és általában a család témaköre, bár a *MagyarOK* nyílt korpuszban sok példát találunk rá. Ennek egyik oka, hogy B2 szinten már a diákok a szaknyelvi órák javára alacsonyabb óraszámú tanulókat a nyelvet, és B2 szinten különösen törekedünk a korábban kevésbé előfordult témák kifejtésére és gyakorlására. Ha azonban megvizsgáljuk az előkészítő tanuló alkorpusz *család* szóval kapcsolatos adatait, kisebb számú adatmennyiségből is világosan látható, hogy bővült a téma kontextusa: híres emberekről, kommunikációról, nyelvtanulásról, munkáról stb. írt fogalmazások témájához kapcsolódik a család témaköre. Továbbra is hangsúlyos a tanulók írásában a közös tevékenységek, a kapcsolattartás és a kommunikáció témája. Ha nyelvtani szempontból vizsgáljuk meg ezeket a példákat, megállapíthatjuk, hogy a B2 szinten elvárt komplexebb nyelvi szerkezeteket és funkciókat is megtaláljuk (például a feltételes és felszólító mód egyéb funkciói).

Ha megfigyeljük a *család* szó valamennyi előfordulását, észrevehető, hogy szintektől szinte teljesen függetlenül egyaránt magas az egyes szám első és harmadik személyű birtokos személyjeles forma, valamint ennek a *-val/-vel* ragos változata. Megjelenik a *-nak/-nek* ragos változat is, különösen a *MagyarOK* nyílt korpuszban. Viszonylag gyakran fordult még elő a todalék nélkül használt forma is, itt azonban már látható a különbség, hogy a tanuló kor-

puszban jóval ritkábban fordult elő, mint a MagyarOK nyílt korpuszban; ugyanez mondható el a *családban* birokos személyjel nélküli, *-ban/-ben* ragos formáról. A témával kapcsolatban látható, hogy elsősorban a saját családjukról beszélnek az emberek leggyakrabban, másvalakiéről ritkábban. A *-val/-vel* rag gyakori használata jelzi, hogy gyakran fejeződik ki a valakivel együtt, valaki társaságában végzett cselekvés funkciója.

	Egy előkészítő diák fejlődésvizsgálata				KorSzak előkészítő tanuló alkorpusz				MagyarOK nyílt korpusz			
	A1	A2	B1	B2	A1	A2	B1	B2	A1	A2	B1	B2
család		1	1			1	1		3	4	4	9
családok									2		1	3
családokban												
családoknak						1				1		
családot						1			1			4
családban								1	1	7		3
családból										1		1
családdal									3			
családnak										3		
családnál										2		
családról										1		
családtól						1						
családonként												1
családom	1	3	1		13	11	2	2	10	4	4	7
családomat									2	3		
családomban						2			1			1
családommal	3	2	2	1	12	11	8	2	7	5	3	
családomnak			1			1	2		2			
családomról				1				1	1			
családomtól						1				1		
családodat									1			
családodnak											1	
családodra												1
családodról									1			
családja									2		2	
családját										1		
családjában												1
családjának									1	4		1
családjától								1				
családjával						7	1	2	1	3		2
családunk											1	
családokat									2			
családokkal											1	
családjuk						1						
családtagokról							1					
családtagokkal								1				
családtagjaim						1						
családtagjaimat							1					
családtagjaimmal							1					
családtagjainkat							1					

5. táblázat: A *család* szó összes előfordulása valamennyi szinten, az egyéni fejlődésvizsgálatban és mindkét korpuszban

Mindössze egyetlen tanuló egyéni fejlődését, valamint összesen kilenc előkészítő tanuló egy évnyi írásbeli produktumainak anyagát vizsgáltam meg, a kutatást mindössze a *család* szó mondatbeli előfordulására és igei környezetére korlátozva. Az eredmények azt mutatják, hogy a korpusznyelvészeti vizsgálatok hasznos segítséget jelenthetnek, ha egy-egy szó használatát és az adott szó környezetét szeretnénk elemezni a tanulók nyelvhasználatában. Fontos része lehet a fejlődésvizsgálati kutatásoknak, akár egy diák egyéni fejlődését, akár valamennyi diákunk fejlődésének fontos tendenciát szeretnénk nyomon követni. Az előkészítő tanuló írott szövegei terveink szerint nemcsak a *KorSzak* tanulói korpusz részeként, de külön alkorpuszként is elérhetőek és használhatóak lesznek, hiszen a magyar nyelvi előkészítő program sajátosságai indokoltá teszik, hogy korpusznyelvészeti vizsgálatokat kifejezetten az előkészítő program anyagán is végezni lehessen.

Szirmai (2005) a korpusz meghatározásának áttekintésekor arra a következtetésre jut, hogy a korpusz meghatározásában a legfontosabb kritériumok egyike, hogy reprezentatív, tudatosan megtervezett szövegek gyűjteményéről van szó, melynek összeállításakor az azon elvégezni kívánt nyelvi analízist tartják szem előtt, és olyan céllal hozzák létre azokat, hogy elemzésük nyelvészeti szempontból hasznos legyen (17–23. oldal). Ezen kritérium alapján mindenképpen érdemes létrehozni egy előkészítő alkorpuszt, hiszen önmagában már az előkészítő tanuló nyelvi anyagának részletes vizsgálata is sok tanulsággal szolgálhat, de további eredményekért érdemes lesz alaposan összehasonlítani a tananyag mint nyelvi modell korpuszával, valamint az anyanyelvi beszélők nyelvi produktumaiból összeállított óriáskorpuszal (huTenTen12).

7. A tanuló szövegeinek részletes elemzése

A tanulmány második részében a tanuló által írt szövegekből mutatok be öt teljes szöveget és azok részletesebb elemzését. A szövegek kiválasztása célzottan, meghatározott szempontok szerint történt: valamennyi szöveg az emberek bemutatása, leírása, emberi kapcsolatok és kommunikáció témájához kapcsolódik, tehát továbbra is a család és az emberi kapcsolatok témája a fejlődésvizsgálat tárgya. A1-től B2 szintig valamennyi nyelvi szintre láthatunk példát, az A1 szint esetében a tanulmányok kezdetén és az A1 szint végén írott szövegekre is választottam egy-egy példát, hiszen ebben az esetben különösen látványos a fejlődés. Kiegészítő információként minden szöveg esetében jelzem a szintet, a szöveg keletkezésének idejét (az oktatási hetek megadásával), a tankönyvi fejezetet és a nagyobb témakört, amelyhez a szöveg kapcsolódik. A szövegeket változtatás nélkül közlöm, azok valamennyi hibájával együtt, ahogy a tanulók megírták.

7.1. Részletes szövegvizsgálat – A1 szint

Az első szöveg kezdő szinten íródott, a képzés második hetében, a tankönyv 2. fejezetének megtanulása után. A téma a család bemutatása. Ezen a szinten a család témájának alapvető szókincsét, az egyes és második személyű birtokos személy jeleket, a szabályos igék ragozását, és a *hol?* kérdésre válaszoló helyhatározó ragok ismeretét várjuk el magyar és külföldi helyek esetében. Többet írt, mint ebben a témában általában szokásos a második fejezetben, valamennyi megtanult ismeretet felhasználta a szöveg megírásakor:

Az anyukám X neve. Ő dél-afrikai. Ő ötvenhat éves. Ő Egyesült Arab Emírségekben, Dubaiban él. Ő tanár. Ő angolul és dél-afrikai hollandul beszél. Ő is magyarul tanul. Az anyukám hobbija a puzzle. Az apukám X neve. Ő dél-afrikai. Ő hatvannégy éves. Ő Egyesült Arab Emírségekben, Dubaiban él. Ő üzletmenedzser. Ő angolul és dél-afrikai hollandul beszél. Ő is egy kicsit beszél németül. Ő hobbija a sport. Nincs testvérem. Az unokatestvérem X neve. Ő angol. Ő huszonnégy éves. Ő Angliában, Newcastlében él. Ő angolul beszél. Ő spanyolul tanul. Ő mérnök. Ő hobbija sziklamászás.

Tematikus szinten azt mondhatjuk, hogy az elvárásokon felül teljesítette a feladatot, a megtanult szókincset gazdagon alkalmazta. A bemutatás során használta a névre, nemzetiségre, életkora, lakóhelyre (ország, város), foglalkozásra, nyelvismeretre vonatkozó információkat. A megtanultakon kívül további szavakat is elsajátított és használt a szövegben. Távolabbi családtagok megnevezése, a hobbi bemutatása ezen a szinten még nem volt elvárás, ezt saját igényeinek megfelelően próbálta alkalmazni.

A nyelvtant tekintve a tanult birtokos személyjeleket helyesen alkalmazta, azonban a birtokost is tartalmazó szerkezetekkel még nem sikerült boldogulni, bár jól használt szerkezetre is van példa (*Az anyukám hobbija*), viszont „valakinek a neve” és az egyes szám harmadik személyű személyes névmással kifejezett birtokos szerkezet esetében kivétel nélkül hibás a szintagma szórendje és a hiányzó határozott névelő miatt. A harmadik személyű birtokos személyjel a szöveg írásakor még nem volt tananyag, mindössze udvarias kérdések és néhány formulaszerűen megtanult mondat alapján kezdte el a formát alkalmazni, tulajdonképpen probléma nélkül. Ezen a szinten nem tananyag még a „valakinek van /nincs valamije” birtokos szerkezet sem, ezeket mindössze különösebb bővebb analizálás nélkül szoktuk megmutatni a diákoknak, mert általában igény van a szerkezet használatára, éppen ezekkel a példákkal.

A szöveg megírása során a diáknak még nem vált világossá, hogy a magyar nyelvben az igeragozás kifejezi az alanyt, tehát egy első, egyértelműsítő megjelölés után ugyanazt az alanyt nem fogjuk egymás után minden mondatban megjelölni, mert redundáns, kifejezetten zavaró a szöveg olvasásakor. Problémásnak tűnik az *is* használata is, mert az *Ő is magyarul tanul* és az *Ő is egy kicsit beszél németül* mondatokban nem világos, hogy kire utal még az *is* partikula.

Két esetben is elmarad a határozott névelő az *Egyesült Arab Emírségek* név előtt.

Látható, hogy a szöveg kizárólag rövid egyszerű mondatokból áll, összetett mondatokat nem használ, kötőszót nem alkalmaz (az *és* kötőszó kizárólag felsorolás utolsó eleme előtt fordul elő).

Érdemes ezzel összevetni a második szöveget. Ez is A1 szinten íródott, a magyar nyelvi képzés 6. hetében, azaz négy héttel az első szöveg után, a 6. fejezet befejezésével. A téma egy barát, illetve baráti kapcsolat bemutatása:

Ő X, a barátnőm. X huszonöt éves, média menedzser. Ausztráliában dolgozik. Nagyon szeretek X-jel lenni, mert barátságos, jókedvű és jó humora van. Ha együtt vagyunk, nagyon jókat lehet vele beszélgetni és jókat nevetünk. Mind a ketten imádunk utazni. Ha szabadságon vagyunk, akkor külföldre utazunk. Tavaly Új-Zélandban voltunk. Mind a ketten szeretünk ételeket és italokat kóstolni. Sajnos, nincs sok szabadideje, mert sokat dolgozik. X nem szeret sportolni, de legalább minden héten kétszer vagy háromszor fut. Viszont nagyon szeret túrázni és közben fotózik. Nagyon szeret fotózni, ez a hobbija. X jól tud főzni: gyakran nekem főz, utána segíték mosogatni. Mind a ketten nem szeretünk mosogatni vagy takarítani, de fontos van. Van egy kis ideje, filmeket néz. Nagyon szeret horror- vagy krimifilmet nézni. Utálok horrorfilmek, így nem nézünk együtt.

Ezen a szinten a diákok már megismerték a létige használatát, valamennyi igitípus ragozását a határozatlan, jelen idejű ragozásban, a segédigék és a főnévi igenév használatát, a birtokos személyjelek teljes rendszerét egyes számú birtok esetén, a birtoklást kifejező szerkezetet (‘valakinek van valamije’), a hely- és időhatározó ragokat, a tárgyragot, a többes számot, a részeshatározó ragját, megismerték a vonzatokkal, segédigékkel, birtoklással kapcsolatos szórendi szabályokat.

A fejlődés egyértelmű és látványos. A téma kifejtése szempontjából fontos, hogy lelkiismeretesen alkalmazza az emberek bemutatásához, leírásához tanult szókincset és nyelvi formákat, használja az emberek tevékenységeit, kedvteléseit, preferenciáit, képességeit bemutató eszközöket. Mind a téma, mind a szókincs, mind a nyelvi eszközök tekintetében az elvárásoknak kiválóan megfelelő változatos, gazdag, kerek, összefüggő, koherens szöveget alkotott. Nyelvtani szempontból kimondottan jó munka. Komolyabb hibát csak a létige használatával (*fontos van*), valamint a *mind a ketten* és *egyikünk sem* szerkezeteknél követett el.

Előfordul egy hiba a helyhatározóragnál (*Új-Zélandban*): nem vette figyelembe, hogy szigetek esetén általában a *-n* végződést használjuk. Szórendi hiba is egyszer csúszott be (*gyakran nekem főz*). Itt még nem tanulta a határozott igeragozást és a tárgytipusokat, tehát megfigyelései alapján igyekezett alkalmazni, itt azonban a tárgyrag és a határozott névelő is lemaradt. Lexikai szempontból érdekes a *krimifilm* (egyszerűen *krimi* helyett).

Szöveg szintjén is jelentős fejlődés látható. Sok összetett mondatot használ, többszörös összetétel is előfordul, változatosan és helyesen alkalmazza a kötőszavakat, pontosan tisztában van a jelentésükkel és használatukkal. Egy esetben követett el hibát: lemaradt a *ha* kötőszó (*Van egy kis ideje, filmeket néz*).

7.2. Részletes szövegvizsgálat – A2 szint

A harmadik szöveg A2 szinten íródott a képzés 10. hetében, az első fejezet befejezése után, négy héttel az előző szöveg írása után. Az előzőleg bemutatott szöveg megírása óta négy hét telt el. A téma a család bemutatása:

Szerintem a családom nem túl kicsi. Édesanyámnak két testvére van – egy nővére és egy bátyja – és édesapámnak négy húga van. Nekem nincs testvérem. A nagyszüleim Dél-Afrikában laknak.

Az apai nagymamám, Durbanban lakik a két lányával (a nagynéneim). Egyiküknek sincs gyerekek. Az apai nagypapám Riversdalében lakik a feleségével. Az anyai nagypapám már nem él, de az anyai nagymamám igen. 90 éves, és egy kis városban – Georgében – lakik a nagybátyámmal. Ő nem túl fiatal, de elég aktív ember. Nagyon szeret találkozni és beszélgetni a barátnőjeivel a kávézóban.

Sajnos, nagyon ritkán találkozom az nagyszüleimmel, mert szeptember óta Egyesült Arab Emírségekben lakom, és most Magyarországon lakom. (Ezért intenzív tanulok magyarul.)

Az anyai nagynéném és férje Franciaországban élnek. Nem szeretek a francia nyelvet, mert nagyon zavaró. A nagybátyám angol (de édesanyja dél-afrikai). Három gyerekük van. Az unokatestvéreim Angliában laknak. Az unokabátyám és az unokanővérem egyaránt két gyermeke van. Az unokatestvérem (az unokaöcsém) nagyon aktív ember. Nagyon szeret sziklamászás. Ha együtt vagyunk, akkor szeretünk lovagolni a strandon.

Ezen a szinten a diákok már megtanulták a tárgytipusokat és a határozott igeragozást, kiemelten foglalkoztak a birtokos személyjelek kivételes eseteivel a családtagokkal kapcsolatban, valamint megtanulták több birtok kifejezését birtoktöbbsítő jel segítségével.

Ebben az esetben is egy jól megírt szöveget láthatunk. A tárgy kifejtése szempontjából nagyon fontos, hogy a diáknak sikerült a már korábban is tanult témát magasabb szinten feldolgozni és bemutatni. Jó látni, hogy olyan információkat, szókinccset, nyelvi eszközöket használ, amelyek tanulmányai során az ismereteihez hozzáadódtak, és megfelelnek az elvárt magasabb szintnek. Bőségesen használja a családtagok egymáshoz tartozását kifejező nyelvi forma, a birtoklás valamennyi nyelvi eszközét. Kimondottan helyesen és magabiztosan alkalmazza a birtokos személyjeleket egyes számban, beleértve a birtokos személyjelek szempontjából kivételnek számító családtagokat is. Érdekes viszont, hogy a határozott névelő kétszer is elmaradása a birtok előtt. Örömmel látjuk, hogy a frissen megtanult birtoktöbbsítő jelet is azonnal alkalmazni kezdi a szövegben, ez a család bemutatásának témájánál nagyon gyakran indokolt és szükséges is, több esetben helyesen, egy-egy alkalommal hibásan (*barátnőjeivel; nagynéneim*). A szövegben gyakran fordul elő a „valakinek van/nincs valamije” birtoklást kifejező mondat, általában helyesen, hiba nélkül, két esetben azonban elhagyja a birtokoshoz kapcsolódó *-nak/-nek* végződést (dativus possessivus). Egy hibás birtoklásmondatot is találunk, ahol a birtokos személyjel hiányzik, a használt többes szám (*-k*) viszont hibás (**Egyiküknek sincs gyerekek*). Látható, hogy még vannak hibák a határozott és határozatlan ragozás, valamint a tárgy tekintetében (**nem szeretek a francia nyelvet; *nagyon szeret sziklamászás*); a második esetben a tárgyrag is elmarad.

A tanuló láthatóan megtanulta az igéből képzett főnevek *-ás/-és* képzőjét, egy ilyen példa elő is fordul a szövegben – mindig örömteli és pozitív, ha látjuk, hogy a diák alkalmazni kezd egy új szerkezetet.

Elmaradt az *Egyesült Arab Emírségek* határozott névelője, a korábbi szövegben ez a hiba is előfordult.

Egy esetben módhatározói alak helyett pusztán melléknevet használ (**intenzív tanulok*). A módhatározó ragját itt még nem tanulta a hallgató, de láthatóan szükség és igény van már ezen a szinten a melléknévi és a módhatározói szerep megkülönböztetésére és precíz ismeretére.

Lexikai szinten a *zavaró* szó az egyetlen zavaró választás, itt nem a megfelelő szót alkalmazta, és nem tudta világossá tenni, hogy mit szeretne kifejezni.

Világosan látható, hogy egyre gazdagabb, egyre komplexebb struktúrákban kell gondolkodni, egyre több mindent kell fejben tartani és helyesen használni a tanulónak, ezért hibák is mind nagyobb eséllyel fordulnak elő.

7.3. Részletes szövegvizsgálat – B1 szint

A negyedik szöveg B1 szinten íródott a képzés 24. hetében, nagyobb időbeli ugrással, 14 héttel az előző szöveg után. A téma az emberi kapcsolatok és a kommunikáció:

Természetesen látogatok sok különféle oldalt az interneten. Attól függ, mit akarok csinálni.

Mindig használom a szkajpot, mert a szüleim Egyesült Arab Emírségekben él (tulajdonképpen, a családom a mindenhol a világon él). Így, gyakran a szkajpon vagy botimon beszélgetek a családommal. (Azért a botimot használom, mert Dubaiban a szkajp nem mindig működik. Sajnos, a whatsappi vagy facebooki videó-csat sem működik.) Szeretek a szkajpot, mert olcsóbb, mint telefonálok a családomnak. Szerintem is jó, hogy láthatjuk egymást.

Néha megnézem a Facebookot (ha van időm). Érdekes megtudni, hogy mit csinálnak mások, de én nem annyira szeretek Facebookot használni. Azért, mert nem szeretek, hogy az egész világ tudja, mit csinálok. Inkább a whatsappon beszélgetek a barátaimmal. Szeretek a tumblyt is, mert általában megnézni mémeket a tumblyon.

Én utálok twittert, viszont az egyik legjobb barátnőm imád twitterezni. Szerintem túl sok információ van benne, és szerintem az ember rengeteg időt elvehet twitteren.

Amikor dolgoztam, sokat használtam a LinkedIn-et a kollégaival tartani a kapcsolatot. Most inkább egy e-mailt vagy egy üzenetet küldök a volt kollégáimnak.

Én használom az Instagramot és Tiktok-ot is. Szeretek megosztani a művészetemet és munkámat a Tiktok-on. Csak videókat oszthatok meg a Tiktok-on, de szerintem ez érdekes.

Ezen a szinten a tanulók már elsajátították a legfontosabb grammatikai formákat, sok új funkciót tanultak már a korábban tanult nyelvi formákhoz hozzáadva (a feltételes és felszólító mód funkciói). Komoly szókinccsel rendelkeznek, nagyon sok témáról tanultak. (Ezek spirálisan visszatérnek magasabb szinteken.)

Egy téma B1 szinten való kifejtése már nagyon komplex lexikai, grammatikai, pragmatikai ismereteket igényel. Az elvárásoknak megfelelően a különböző kommunikációs szándékok, funkciók a magasabb szinteken egyre fontosabbak, egyre árnyaltabbak lesznek.

Tematikus szempontból jelen esetben az internetes kommunikációról és a közösségi oldalakról, ezeknek előnyeiről és hátrányairól olvashatunk. A szöveg írója szemléltetni képes, hogy ismeri a témát, ki tudja fejteni véleményét, be tudja mutatni szokásait és egyéni preferenciáit, meg tudja indokolni azokat. Következtetéseket von le, ok-okozati összefüggéseket tár fel, összehasonlításokat tesz.

Grammatikai szintet tekintve is egyre több, egyre változatosabb, egyre komplexebb szerkezetek használata az elvárás, s ahogy az előző szövegben is láthattuk, bőven van lehetősége hibákat elkövetni.

Folytatódni látszik, amit szövegben is megfigyelhettünk: helyesen használt formák mellett azért bizonytalanságok is láthatók a határozott és határozatlan ragozás használatában. Szinte

minden esetben a helytelenül használt határozatlan ragozás a hiba. Olyan is előfordul, hogy hibásan határozatlan tárgyként kezeli azokat a tárgyakat, amelyeket határozottként kellene használni (*Én utálok twittert; és TokTokot is*).

Korábban nem tapasztalt hibákat észlelhetünk a többes szám egyeztetésében (*sok különféle oldalakat; a szüleim Egyesült Arab Emírségekben él*).

Két esetben hibásan használja a főnévi igenévi formát (szimpla igeragozás vagy felszólító mód helyett), egyszer pedig igeragozás helyett a főnévi igenevet kellene használni (*olcsóbb, mint telefonálok a családomnak*).

Helyes használatot, de hibát is találunk a birtoktöbbsesítő jelnél, többszörös toldalékolás esetén: *sokat használtam a LinkedIn-et a kollégaival tartani a kapcsolatot; üzenetet küldök a volt kollégáimnak*.

Világos, hogy nem egyszerű az idegen szavak magyar használata, toldalékolása, helyesírása (magyar anyanyelvi beszélők esetében sem könnyű, rengeteg a bizonytalanság): a *videó-csat* írásmód már értelemzavaró, a *LinkedIn-et* toldalékolása hibás, és ugyan még anyanyelvi beszélők számára is kialakulóban vannak az ezekből képzett szavak használatának szabályai, de a *whatsappi és facebooki* forma nem terjedt el mostanáig, ezeket hibásaknak tekintjük.

Lexikai szinten *Az ember rengeteg időt elvehet twitteren* szóválasztása hibás (helyette *el-veszíthet, elpazarolhat*).

Problémásnak tűnik az *is* használata, mert a *Szerintem is jó, hogy láthatjuk egymást* mondatban nem világos, hogy kire utal még a *szertem is* kifejezés.

7.4. Részletes szövegvizsgálat – B2 szint

Az ötödik szöveg B2-es szinten, a képzés 32. hetében készült, 8 héttel az előbb vizsgált szöveg után, a *MagyarOK* B2-es kötetének első fejezete után. A téma: bemutatkozás, mások bemutatása, kommunikáció:

Használok a közösségi oldalakat sok mindenre. Persze, használok a közösségi oldalakat kapcsolattartásra és beszélgetek a barátaimmal és családommal. Szeretem elolvasni, mit csinálnak éppen a barátaim. Amikor dolgoztam, szoktam használni a LinkedIn-et üzleti kapcsolatépítésre, de most nem szoktam erre használni. Arra nem annyira használok, hogy új embereket ismerjek meg. Viszont arra használok, hogy felkutassam a régi barátaimat vagy volt kollégáimat és volt iskolai osztálytársaimat. Néha sikerül, hogy felkutatom őket. Érdekes, hogy sok volt osztálytársam most külföldön él (nem csak én!).

Nagyon passzív ember vagyok az interneten, így arra soha nem használok, hogy hozzászóljak az érdekesebb témákhoz. Őszintén szólva általában csak olvasom az érdekes témáról.

Amikor fiatalabb voltam, arra használtam, hogy fotókat osszak meg, de most nem. Gyakran osztottam meg fotókat magamról, a családomról és a háziállataimról. Most nem szeretek, hogy az egész világ tudja, mit csinálok. Nagyon ritkán töltök fel egy-kettő képet a nyaralásunkról a közösségi oldalakon (valószínűleg Instagramon).

Mivel illusztrátor vagyok, próbálok megosztani a művészetemet vagy munkámat az interneten.

Tematikus szempontból az előző vizsgált szöveggel való összehasonlításban érdekes, hogy magasabb szinten is előkerül az internetes kommunikáció és a közösségi oldalakon való kapcsolattartás kérdése.

A szövegben nagyon sok helyen fordul elő valamilyen dolog funkciójának, feladatának, használati céljának kifejezése. Láthatjuk, hogy tematikus és grammatikai szempontból is gördülékenyen, probléma nélkül alkalmazza ezeket a funkciókat. Az előző szöveghez képest természetesebben, gördülékenyebben tud kifejezni következtetéseket, ok-okozati viszonyokat, ellentéteket. Jól mutatja be az időben történő változást: *Korábban szívesen és gyakran csinált valamit, amit mostanában már nem tesz*.

Grammatikai szempontból örömteli látni a már említett funkció, feladat, használati cél kifejezését és a felszólító mód ezen funkciójának helyes és gördülékeny alkalmazását. Ebben a szövegben egyetlen ilyen hibát találunk, most is a határozatlan ragozást használta helytelenül, pontosan ugyanabban a szerkezetben, amelyet az előző szövegben is láthattunk – úgy tűnik, ez a hibásan megtanult szerkezet egyelőre továbbra is rosszul épült be és rögzült a tanuló nyelvtudásában.

Az előző szövegben sok hibát találunk a határozott–határozatlan ragozás tekintetében: úgy tűnik, a további tanulmányok, használat és gyakorlás során volt ideje a helyére kerülni és megszilárdulni a helyes használatnak.

Majdnem kivétel nélkül helyes formákat találunk a birtokos személyjelek és a több birtok kifejezésének használatakor, az egyetlen kivétel az előző szövegben is hibás formában előforduló *kollégaimat* (itt azonban a személyjel használata már helyes, csak az *a–á* váltás nincs jelölve).

Ebben az esetben is előfordul egy főnévi igenévi hiba: a *sikerül, hogy felkutatom* (a *sikerül felkutatni* helyett).

Néhány tárgyraghibát leszámítva ennek a tanulónak a most vizsgált szövegeiben nem voltak jellemzőek a vonzathibák. Ebben az esetben a *feltölt képet valahova* szerkezet használata hibás: *Nagyon ritkán töltök fel képet a nyaralásunkról a közösségi oldalakon (valószínűleg Instagrammon)*.

A megszokott formától eltér az *egy-kettő* kifejezés.

A mondatok közötti összefüggés, a szövegösszefüggés szempontjából örömteli látni, hogyan kapcsolódnak össze nemcsak a tagmondatok, hanem a mondatok is. Magabiztosan használja a mondatok közötti előre- és visszautalást, kapcsolódási pontokat, hasonlóságokat, ellentéteket fejez ki.

8. Összegzés, kitekintés

A vizsgált diákok kiválasztása szempontjából fontos, hogy a nyelvi előkészítő programját az elejétől a végéig teljesítő, átlagosan jó képességű, szorgalmas, kitartó, a képzés során az oktatókkal és az oktatásmódszertannal kooperáló diákok fejlődését követjük nyomon. Vitathatatlanul nagy kihívást jelent a tanulóknak, hogy gyakorlatilag két szemeszter alatt, 800 kontaktórában, teljesen kezdő szintről B2 szinten tanuljanak meg magyarul; a program sikeres teljesítése mindenképpen elismerésre méltó eredmény. A diákok egyéni fejlődése, annak jellegzetességei, hasonlóságai és különbségei mindenképpen érdekes információkkal szolgál, akkor is, ha esettanulmányként egy diák részletes fejlődésvizsgálatát szeretnénk végigkövetni, és abban az esetben is, ha a diákok fejlődését egymással kívánjuk összehasonítani, egyéni fejlődési sajátosságok, különbségek és általános tendenciák megismerése céljából.

Nyelvi előkészítő tanuló, akinek egyéni fejlődését a tanulmányban vizsgáltam, tanulmányai kezdetétől a végéig kitartóan, szorgalmasan tanult, vizsgáit rendre teljesítette, szaknyelvi óráin is jó eredménnyel vizsgázott, tanulmányai lezárásaként sikeresen B2-es nyelvvizsgát tett. Mivel ő már diploma után kezdte meg előkészítő tanulmányait, ezért számára nem a továbbtanulás volt az elsődleges cél, hanem az intenzív nyelvtanulás (családjának nincsenek magyar gyökerei – vagyis a családi háttér nem segítette a tanuló nyelvi fejlődését sem –, de magyarországi letelepedést tervezett). Végül egy jó munkalehetőség miatt (bár örömmel javasoltuk volna számára a magyar nyelven folytatott egyetemi tanulmányokat) valóban nem tanult tovább magyarországi egyetemen, de a magyar nyelvvel a mai napig aktívan foglalkozik. Ennek körülményeit, további tapasztalatait később egy interjú keretében érdemes lesz követni, és a fejlődésvizsgálat eredményeihez hozzáadni.

Ha a kiválasztott alany írásbeli munkáinak korpusznyelvészeti vizsgálatát és írott szövegek részletes elemzését összegzem, mindkét megközelítés felbecsülhetetlenül hasznos információkkal szolgál a tanuló nyelvi fejlődéséről, amelyet tematikus megközelítéssel követünk végig stúdiumai kezdetétől a végéig a család és az emberi kapcsolatok témájára koncentrálnak. A korpusznyelvészeti megközelítés segít megismerni, hogyan alakult a tanuló egyéni fejlődése során a téma egyik legfontosabb szavának, a *család* szónak a használata, hogyan bővült és vált egyre komplexebbé a szó kontextusa, hogyan hasonlítható össze ez a fejlődési folyamat más előkészítő tanulókkal fejlődésével, és milyen viszonyban van a tanuló egyéni fejlődése az oktatás legfontosabb modelljével, a tananyaggal kapott modellel összehasonlítva.

A teljes szövegek részletes vizsgálata segít megérteni, hogyan sajátította el a tanuló egy téma kifejtését a tanult idegen nyelven, a témához kapcsolódó szókincset, a nyelvi eszközök és nyelvhasználat szabályait, miként tanulta meg alkalmazni a szövegalkotás szabályait. Megismerhető általa, hogy bővült az emberi kapcsolatok témája a családtagok legegyszerűbb tulajdonságainak rövid leírásától a tárgykör részletesebb elemzéséig, szélesebb perspektívából való megközelítéséig. Követhetjük, hogyan tanulta meg a diák a leírás és az érvelés módszereit, az ellentétek, célok, ok-okozati összefüggések kifejezését. Ezeket ismét összevethetjük a többi előkészítő diák fejlődésének eredményeivel, valamint az oktatás modelljével és módszertanával, egy további lépésben pedig anyanyelvi beszélők korpuszán végzett vizsgálatok adataival.

Az eddigi eredmények bizonyítják, hogy a rendelkezésre álló nagyszámú írásbeli nyelvi produktum részletes fejlődésvizsgálat lehetőségét kínálja a kutató számára. Ha fejlődésvizsgálat során egy témakör kidolgozásának részletes elemzésére, az adott témakörhöz szorosan kapcsolódó kommunikációs funkciókra és a funkciókhoz kapcsolódó nyelvi formákra koncentrálnak, ezek vizsgálata a nyelvi fejlődés során hasznos információkkal szolgál a témakör jellegzetességeivel kapcsolatban. Lehetőség nyílik a hibák és a helyes használat elemzésére, kategorizálására, a köztes nyelvben működő rendszer, szabályok feltérképezésére, lehetővé válik több diák nyelvi fejlődésének átfogó elemzése és összehasonlítása például nemzetiség, anyanyelv, életkor, nem, valamint egyéb szempontok alapján. Mivel a tanulmányban csak a tanuló írásbeli produktumainak elemzésére összpontosítottam, mindenképpen fontos megemlíteni, hogy érdemes a vizsgálatba bevonni a KorSzak tanulói korpusz szóbeli megnyilatkozásokat tartalmazó anyagát (szóbeli vizsgák, prezentációk stb.), kiegészíteni az írásbeli anyag vizsgálatának eredményét, összehasonlítani a tanuló írásbeli és szóbeli nyelvi produktumait, hogy a fejlődésvizsgálat szempontjából is a lehető legteljesebb képet kapjuk. Módszertani szempontból kiemelt jelentősége van, hogy az oktatási folyamatot és a módszer hatékonyságát is elemezzük a kapott eredmények szempontjából, valamint a levont tanulságokat a további oktatás- és tananyagfejlesztés során hasznosítsuk.

Irodalom

- Antal Zsófia 2021. A *KorSzak* Tanulói Korpusz bemutatása és a magyar nemzetiséget jelölő melléknév vizsgálata. *Hungarológiai Évkönyv* 22: 7–21.
- Baumann Tímea – Majoros Judit – Pelcz Katalin – Schmidt Ildikó – Szita Szilvia – Vermeki Boglárka 2020. Bemutatkozik a Korpusznyelvészeti és Szakmódszertani Munkacsoport. *Hungarológiai Évkönyv* 21: 32–41.
- Csapó Benő 2007. Hosszmetszeti felmérések iskolai kontextusban – az első átfogó magyar iskolai longitudinális kutatási program elméleti és módszertani keretei. *Magyar Pedagógia* 107/4: 321–355.
- Csapó Benő 2014. A szegedi iskolai longitudinális program. In: Pál József – Vajda Zoltán (szerk.): *Szegedi Egyetemi Tudástár 7. Bölcsészet- és társadalomtudományok*. Szegedi Egyetemi Kiadó, Szeged. 117–166.
- Erdősi Vanda 2011. Pragmatikai elemek az írásbeli kommunikációban. Lehetséges megközelítések és szempontok. *Hungarológiai Évkönyv* 12: 88–102.
- Erdősi Vanda 2021. A PTE Nemzetközi Oktatási Központ MagyarOK magyar nyelvi egyetemi előkészítő programjának bemutatása. *Hungarológiai Évkönyv* 22: 141–155.

- Hegedűs Rita 2018. *Magyar nyelvtan. Formák, funkciók, összefüggések*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- Hoey, Michael 2005. *Lexical priming*. Routledge, London. 7–9.
- McCarthy, Michael 1991. *Discourse Analysis for Language Teachers*. Cambridge University Press, Cambridge. 148–149; 170–171.
- O’Keefe, Anne, – McCarthy, Michael, – Carter, Ronald 2007. *From Corpus to Classroom*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Pelcz Katalin 2020. Bepillantás a MID oktatásmódszertanának digitális átalakulásába: didaktizált videók a modellalapú oktatásban. *Hungarológiai Évkönyv 21*: 123–131.
- Sinclair, John 2003. *Reading Concordances: An Introduction*. Pearson/Longman
- Szirmai Mónika 2005. *Bevezetés a korpusznyelvészetbe. A korpusznyelvészet alkalmazása az anyanyelv és az idegen nyelv tanulásában és tanításában*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- Szita Szilvia – Pelcz Katalin 2013–2019. *MagyarOK A1–B2*. Pécsi Tudományegyetem, Pécs.
- Szita Szilvia – Pelcz Katalin 2017. Modellalapú nyelvoktatás – Természetes nyelvhasználat a tanteremben és a tantermen kívül. *THL2 1–2*: 262–269.
- Szita Szilvia 2017. Ön most eljött vagy megjött? Korpuszhasználat a magyar mint idegen nyelv tanításában. *Hungarológiai Évkönyv 18*: 81–93.
- Szita Szilvia 2021. A MagyarOK nyílt korpusz használatáról. *Hungarológiai Évkönyv 22*: 72–88.

Erdősi, Vanda

“Actually, my family they live all the over the world...”
Exploring the language development of a Hungarian learner in a preparatory university course
from a thematic perspective, using two approaches

The paper explores the individual linguistic development of a Hungarian learner over a one-year-long intensive preparatory language course at the University of Pécs, focusing on two themes: family and human relationships. After outlining the significance and methodological background of longitudinal studies, the paper presents the Hungarian preparatory course and describes why students in this program are especially suitable subjects for longitudinal studies. The case study investigates the learner’s writing and examines her language development through her written texts, using two approaches: text analysis and corpus linguistic analysis.